

THOMAS MATHIESEN
AGNETE WEIS BENTZEN
PAAVO UUSITALO

Sakkunnigutlåtande

Til tjänsteförslagsnämnden
Samhällsvetenskapliga
fakulteten
Lunds universitet.

Roskilde
Professor Paavo Uusitalo,
Helsingfors

Ved kundgørelse af 7. februar 1986 op-
slog fakultetet en stilling ledig som pro-
fessor i rettsociologi ref. no 1578 med
ansøgningsfrist till den 28 februar 1986.
Opslaget er vedlagt som bilag.

Ved fristens udløb havde der meldt
sig seks ansøgere:

Univ. lektor Flemming Balvig,
Brøndby, Danmark
Docent Antoinette Hetzler, Lund
Docent Håkan Hydén, Lund
Docent Johnny Kalderstam, Malmö
Docent Hans Klette, Lund
FD Dan Magnusson, Lidingö

Den 16 juni 1986 nedsatte fakultetet
følgende bedømmelsesudvalg:

Professor Thomas Mathiesen, Oslo
Professor Agnete Weis Bentzen,

Bedømmelsesudvalget har gennemgået
ansøgernes indsendte skrifter. På det
grundlag har man afgivet følgende be-
dømmelse og indstilling.

I. Om de enkelte søkere

Flemming Balvig
född den 17 marts 1944
Dansk statsborgerskap

Uddannelse
Immatrikuleret på Københavns Univer-
sitet 1963

Den Almindelige Filosofiske Prøve
fra Københavns Universitet 1964

Magisterkonferens i sociologi under
det rets- og statsvidenskabelige fakul-
tet ved Københavns Universitet 1972

I forbindelse med ansøgning om et ledigt professorat i Kriminologi ved Københavns Universitet af bedømmelsesudvalget enstemmigt vurderet som professorkompetent 1979

Ansættelser

1966-69 Intstruktur og undervisningsassistent i sociologi ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet
 1967-68 Faglærer i kriminologi ved Politiskolen i København
 1969-71 Konsulent ved Landbrugets Oplysnings- og Konferencevirksomhed
 1971-72 Chefkonsulent ved Landbrugets Oplysnings- og konferencevirksomhed
 1972-75 Adjunkt ved Kriminalistisk Institut, Københavns Universitet
 1973-77 Faglærer i kriminologi ved Psykologisk Laboratorium, Københavns Universitet
 1974-78 Undervisningsleder i kriminologi ved uddannelsen for skolepsykologer ved Danmarks Pædagogiske Højskole
 1975-77 Forlængelse af adjunktansættelse i yderligere 2 år
 1977- Lektor ved Kriminalistisk Institut, Københavns Universitet
 1980 Gæstelærer ved forskellige amerikanske universiteter
 1980- Medlem af det af Danmarks Statistik nedsatte udvalg, og den af dette udvalg igen nedsatte arbejdsgruppe, vedrørende kriminalstatistikken i Danmark
 1980- Medlem af komiteen vedrørende kriminologisk forskning, nedsat af Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd
 1983- Redaktionsmedlem for tidsskriftet Misbrug
 1984 Gennemført kursus i Basic-programmering ved AOF
 1984- Medlem af Justitsministeriets Kriminalpolitiske Forskningsudvalg
 1985 Gæstelærer ved forskellige engelske universiteter og institutioner. Genomført kursus i Quickplot ved RECKU. Taget enkeltfagseksamen i

Datamatik under den statsvidenskabelige kandidateksamen
 1986 Modtaget Europarådets stipendium for gennemførelse af studier i Schweiz

1. Vitenskapelig skicklighet vist gjennom egen forskning

I en vedlagt redegjørelse pr. 1 mai 1986 for vitenskapelig og pedagogisk virksomhet 1966-1986, har Flemming Balvig foretatt en generell inndeling av sin vitenskapelige virksomhet, samtidig som han i brev av 20 mars 1986, der han vedla de utvalgte publikasjoner han ønsket inndratt i bedømmelsen, har poengtert at publikasjonene er konsentrert om 12 hovedprosjekter. På grunnlag av den generelle inndelingen og prosjektinndelingen, har vi nedenfor foretatt en inndeling i seks arbeidsområder, men betoner sterkt at en del arbeider kan plasseres flere steder, slik at grensene mellom områdene ikke alltid er klare.

1.1. Seks arbeidsområder

1.1.1. Kreativitet, kommunikasjon, organisasjonslære

Særlig i den tidligere delen av sin produksjon, beskjeftiget Balvig seg med problemstillinger knyttet til *kreativitet, kommunikasjon og organisasjon*. Det er naturlig å gruppere disse arbeidene sammen, fordi også i arbeidene om kommunikasjon og organisasjon utgjør kreativitet og frigjøring av skapende krefter en sentral problemstilling.

De mest relevante arbeider i denne sammenheng er arbeidene 2, 4, 5, 8 og 29. Arbeid 2, "Kreativitetsudvikling" (skrevet sammen med Ole Dalå) er et viktig arbeid, for så vidt som det klart viser hvordan kreativitet er forbundet med kommunikasjon og er meget rele-

vant blant annet for organisasjonsutvikling. Som helhet presenterer denne lille boken en rekke spennende ideer om kreativitetsutvikling.

Arbeid 5, "Kommunikasjon – problemer og systematik" (forfattet sammen med Paul Hegedal), er et arbeid i kommunikasjonsteori som støtter opp om fremstillingen i arbeid 2. De første fem kapitlene, som hovedsakelig er forfattet av Balvig, gir en populært skrevet men likevel interessant gjennomgang av kommunikasjonsteori, kommunikasjonsproblemer, kommunikasjonsprosess m v Balvig markerer sin interesse for kreativitet i samband med kommunikasjonsproblemene på organisasjonsnivå. Arbeidene 4 og 29 er to utgaver av samme verk, "Organisationsudvikling" som er redigert av Balvig (i tillegg til at fire kapitler og et appendix er skrevet av Balvig i sisteutgaven). Det er nettopp organisasjonsutvikling som opptar Balvig her, og i den sammenheng fremheves igjen prosesser i kommunikasjon og kreativitet. Arbeidet fremtrer som perspektivgivende. Arbeid 8, Balvigs magisterforelesning fra 1973, drøfter systemteoriens anvendelse i organisasjonssosiologi.

1.1.2. Fengselsforskning

I den tidligere delen av sin produksjon, beskjeftiget Balvig seg også med *fengselsforskning*, d v s utforskning av en sentral rettslig institusjon. De viktigste arbeidene er 1, 3, 6, 7, 12 og 28. Av disse er det mest tungveieende arbeid nr 3, boken "Fængsler og fanger" fra 1969. Han har skrevet boken sammen med flere andre, men det fremgår at Balvig har bidratt til de vesentligste deler. Det bygges på etteranalyse av resultater fra den danske delen av fengselsundersøkelsene foretatt i Norden i begynnelsen av 1960-talet (strukturete intervjuer) i samarbeid med den amerikanske retts-sosiologen Stanton Wheeler, samt på intervjuundersøkelser i de danske ung-

domsfengsler foretatt av Balvig sammen med Ole Dalå, og i Herstedsvesteranstalten foretatt av Tony Manocchio i samarbeid med Balvig. Balvigs bidrag i boken belyser og drøfter en rekke sentrale problemstillinger innen fengsels-sosiologien, som spørsmålene om fengslet som sosialt system, tilbakefall, fangenes reaksjoner på oppholdet, deres holdinger og graden av avvik kontra konvensjonalitet i fangekulturen, solidaritet og samkvem i fengselssamfunnet, m v. Alt i alt gir bidragene og ikke minst den dyktige utnyttelsen av foreliggende intervjudata, interessante resultater og teoretiske konklusjoner. Boken understreker Balvigs fantasi og dristighet som forsker.

Arbeid nr 3 støttes godt opp av de øvrige arbeider innen dette området, ikke minst av arbeid 12, som igjen drøfter spørsmålet om fangekultur på basis av undersøkelsene i ungdomsfengslene, samt arbeid 6 som gir et bilde av det menige fengselspersonalet og deres forhold til øvrige relevante aktører. I arbeid 7 forfølges interessen for betjeningens perspektiv; i arbeid 9 drøftes fengselsforskerens rolle på en interessevekkende måte.

1.1.3. Samfunnsformer som alternativ til rettssystemets virkemåte

I 1975 publiserte Balvig et arbeid under tittelen "Kriminalforsorg i (u)frihet" (sammen med Britta Kyvsgaard), som var en undersøkelse av 250 personer som hadde opplevet kriminalomsorgen i frihet. De intervjuede opplevet kriminalomsorgen i frihet meget negativt (arbeid 15).

Som Balvig selv sier i sin foran nevnte redegjørelse pr 1 mai 1986 for blant annet vitenskapelig virksomhet, ble et tredje trinn i utforskningen av "straffens virkninger" en serie undersøkelser av *alternativer til både kriminalomsorg i ufrihet og frihet*, nemlig en

analyse av hvordan en gruppe sterkt belastede unge klarte seg under delvis alternative samfunnsformer – i fristaden Christiania.

De viktigste arbeidene i denne sammenheng er 17-19, 21, 22, 24, 27, 32/33, 34 og 61, samt på mer generelt plan, arbeid 28. Arbeidene varierer betydelig i lengde – noen er korte mens andre er inngående bidrag. Ulike typer empirisk materiale benyttes, særlig kriminalistisk materiale, intervjuer med bosatte i Christiania, og medieanalyse (arbeid 34).

Arbeidene søker å belyse Christiania som alternativt samfunnsform fra ulike synsvinkler. Gjennom arbeidene søker Balvigs blant annet å vise at kriminaliteten i Christiania svarer til hva man skulle forvente fra områdets befolkningstall og geografiske utstrekning (og er mindre enn man skulle forvente ut fra befolkningens kriminalitetsbelastning og alder), og videre at Christiania gjennom prosesser som avstigmatiseringen og statusøkningen innen det sosiale miljø demper kriminell aktivitet. På mange måter framstår Christiania, i Balvigs beskrivelse og analyse, som å inneholde viktige kriminalpolitiske komponenter av en type som rettsmyndighetene stadig er på leting etter, men som de som regel ikke klarer å etablere. I en større, oppsummerende og integrerende artikkel (arbeid 61) poengterer Balvig at Danmark kan lære av Christiania: Fængsel er "mekanisme", Christiania er "prosess".

Undersøkelsene av Christianias samfunnsformer som alternativ til rettssystemets virkemåte er velskrevne, og de større arbeidene metodisk grundlige.

Til denne serie av arbeider er det naturlig å føye en del andre arbeider som også drøfter en liknende problematikk, særlig velferdens, ressurstilførselens og levestandardens betydning for kriminalitet, og som i hvert fall mer implisitt behandler disse forhold som alternativ til rettssystemets virkemåte. Det tenkes på arbeider som 41, 45, 50, 56, 68 og 79. Arbeidene 41 og 45 kan også, som

Balvig selv gjør i forannevnte brev av 20. mars 1986, ses som bidrag til forståelsen av kriminalitetsutviklingen (se nærmere nedenfor), og arbeidene 68 og 79 som bidrag til forståelsen av kriminalitetsprediksjon. I arbeid 79 påvises at enkle materielle oppvekstvilkår viser betydelig prediktiv verdi.

1.1.4. Angst for kriminalitet; "lov og orden"

Menneskers holdninger til kriminalitet, og særlig deres *angst for kriminalitet og dannelse av "lov-og-ordens"-bølger*, danner et tredje av Balvigs viktigste forskningsområder. I Balvigs egen uttrykksform i hans redegjørelse pr 1. mai 1986, skjerpet de nevnte studier i rettssystemet og dets virkninger interessen for dette hovedtema. Interessen finner vi nedfelt særlig i arbeidene 16, 30, 31, 53 og 85.

Hovedarbeidet innen området er utvilsomt den omfattende boken "Angst for kriminalitet", arbeid 31 (fra 1978). Boken er en teoretisk og empirisk studie av angsten for kriminalitet, og av dannelsen av "lov og ordens"-holdninger. Til grunn for boken ligger et generelt teoretisk sosiologisk perspektiv på angst i kriminalitetssammenheng. Gjennom en rekke kapitler behandler Balvig spørsmålene om angst for kriminalitet, dannelsen av lov-og-ordens ideologier m v. Sentralt står et forsøk på å belyse interessegruppens rolle og funksjoner. Gjennom store kapitler behandles empirisk angst og lov-og-ordens tendenser i byen Horsens. Det bygges på et omfattende empirisk materiale: Befolkningsintervjuer, avissspørreskjemaer, innholdsanalyse av mass-medier, gjennomgåelse av statistisk materiale, ustrukturerte intervjuer med fanger, fængselsbetjening, representanter for politi, politikere m v.

Det må sies at deler av datainnsamlingen måtte gjennomføres som et hastverksarbeid, hvilket gjør at de teoretiske

konklusjoner ikke alltid blir tilstrekkelig underbygget. Som helhet er imidlertid dette en meget interessant bok, med en mengde interessante teoretiske perspektiver på og empiriske funn om angst for kriminalitet. Boken er meget fruktbar som grunnlag for begreps og hypotesedanning, og er blitt stående som noe av en klassiker i nordisk sammenheng på dette området.

De øvrige arbeider innen dette området støtter opp om kvaliteten ved hovedarbeidet. Arbeid 16 er en kortfattet velskrevet tidlig artikkel om emnet, arbeid 30 er en kortfattet tidlig artikkel med resultater fra Horsensundersøkelsen, 35, 36 og 53 er korte arbeider om samme generelle tema, og arbeid 85 rapporterer i form av syv notarer en ny landsomfattende omnibusundersøkelse fra 1983, der livskvaliteten i det danske samfunn behandles med utgangspunkt i kriminalitet, angst for kriminalitet, og opplevelse av makteløshet og fremmedgjøring. Utviklingen over tid undergis behandling.

1.1.5. Kriminalitetsutvikling og kriminalitetsomfang

I en lang rekke arbeider har Balvig foretatt empiriske og teoretiske undersøkelser av kriminalitetsutviklingen over lengre og kortere tidsrom. Han har søkt å se utviklingen av ulike kriminalitetsformer i et samfunnmessig perspektiv, og i visse arbeider har han også søkt å fremsette prognoser. Blant de viktigste større og mindre arbeidene er 13, 26, 39, 23/42, 51, 80, 81, 83, 87, 89, 93, 94 og 102.

Samtidig har Balvig også søkt å behandle empirisk og teoretisk det en kan kalle spørsmålet om kriminalitetens omfang: Den faktiske kriminalitetens omfang sett i relasjon til den registrerte, m. v. Denne interessen fremgår av en rekke arbeider, som 10, 42, 43, 44, 46, 60/64, 67, 69, 70-72, 75, 76, 90, 91, 92, 96 og 103. Arbeidene 42, 43, 44, 60 og

67 samt 91 kan også, som Balvig gjør i forannevnte brev av 20 mars 1986, ses som bidrag til forskning om ofre for kriminalitet, arbeidene 69 og 96 til forskning om kriminalitet og narkotikamisbruk, og 103 sammen med 81 til voldsforskning.

De to samlende temaene som her er betegnet kriminalitetsutvikling og kriminalitetsomfang lar seg ikke så lett skille fra hverandre hos Balvig. Det ligger i sakens natur at flere av arbeidene går på tvers av områdene, og det blir kunstig ikke å se bidragene til de to temaer under ett.

Arbeidene med en hovedvekt på kriminalitetsutviklingen danner interessante forsøk på å se de ulike kriminalitetsformenes vekst eller mangel på vekst på bakgrunn av deres historiske og samfunnmessige kontekst. Innen denne omfangsrike produksjonen har Balvig gjort en særlig innsats ved å beskrive og forklare tyverienes utvikling. I en rekke av arbeidene gjør Balvig ulike fremstøt og forsøk overfor problemstillingen; i en del arbeider skaper han syntese og formulerer helhetsbilder. Representativt for den sistnevnte type arbeid er nr 83, "Kriminalitetens utvikling i Danmark 1950-82", en dyptpløyende artikkel i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab fra 1984 (andre samlende arbeider er f eks nr 91, 93 og 102; 93 på nordisk nivå og 102 med vekt på prognoser). I arbeid 87 kompletterer Balvig helhetsbildet ved å ta for seg kriminalitetens utvikling i Danmark før 1950. Igjen fokuseres det særlig på de registrerte tyveriene. Dansk historie deles i økonomisk-historiske faser.

Balvigs form er ikke den abstrakte og generelle teoridannelse; snarere utvikler han teoretiske perspektiver og hypoteser fra gjennomgørelser av meget konkrete samfunnmessige forhold.

Arbeidene om kriminalitetsutviklingen går over i og støttes av de arbeidene som foran ble betegnet som arbeider om kriminalitetens omfang. Flere av disse arbeidene er metodeorientert: De reiser spørsmålet om hvor-

dan omfanget skal måles, de drøfter ulike sider ved politiregistrering av kriminalitet, offerundersøkelser, mørketallsproblematikk, m v. Metodisk sett dreier det seg gjennomgående om meget kompetente arbeider som gjerne resulterer i konkrete beregninger. Til dels gir arbeidene samtidig viktige kriminalsosiologiske bidrag. Typiske for dette høye nivå er de inngående offerundersøkelsene i 42, 43, 44, 60 og 67, som er forskningsrapporter under Justitsministeriet. Samlet kan disse rapportene betraktes som en bok som viser stor kompetanse metodisk, evne til å komme til interessante beregninger, og mange gode hypoteser til forklaringer.

Det man kanskje savner i denne delen av produksjonen, er noe mer teori-dannelse. Balvig tar imidlertid denne tendensen til teoriløshet igjen i flere andre arbeider, som 120 a, 11 og 14, som behandler ulike teorier i kriminalsosiologien, og f eks i arbeid 23, som på en interessant og dristig måte integrerer stigmatteori i en forklaring av nedgangen i tyveriene i den økonomiske nedgangstiden under første del av 1970-årene.

Videre kan arbeidene 62/78, 63, 84 og 158 også naturlig betraktes som studier i kriminalitetens omfang. De tar opp selvrapportert kriminalitet spesielt med henblikk på ungdomskriminalitet. Det dreier sig om en spesialundersøkelse av ungdomskriminaliteten i Gladsaxe kommune. 62/78 og 63 er relativt kortfattede arbeider, 84 er en bok om emnet, og 158 er detaljerte grunnlagsrapporter for boken. Grunnmaterialet er en anonym spørreskjemaundersøkelse av 8-klassinger i kommunen. Sentralt står spørsmålet om forholdet mellom sosial klasse og selvrapportert kriminalitet. Funnene i dette arbeidet relaterer Balvig på en interessant måte til annen forskning om forholdet mellom sosial klasse og selvrapportert kriminalitet, og til spørsmålet om rettssystemets utvelgesmekanismer. Derved gis undersøkelsen en klar rettssosiologisk problemstilling. I en rekke av de andre arbeidene

om kriminalitetsutvikling og kriminalitetsomfang tar også Balvig opp rettsmyndigheters atferd, seleksjonsspraksis m v.

1.1.6. Politiforskning

Til dette kommer arbeider som spesifikt omhandler *politiet som institusjon*. Arbeid 82 omhandler meget spesifikt politiet i samband med Christiania. Arbeid 95 problematiserer tesen om at økt politistyrke fører til økt oppklaringsprosent, som i sin tur fører til minsket kriminalitet. Arbeidet er metodisk stringent og interessant. Arbeid 101 tar opp det samme problemkompleks – med bakgrunn blant annet i statistisk materiale problematiseres tesen om oppklaringsprosenten som uttrykk for rettssystemets effektivitet. Arbeidet er omfattende og interessant. I brev av 20 mars 1986 betegner Balvig begge de sistnevnte arbeider som studier over oppklaringsprosentens størrelse og effekt.

*

Utover de seks områder som her er nevnt, nevner vi at Balvig også har produsert en rekke arbeider som kan sies å være mer spredte. Arbeid 97-100 tar opp visse sider ved forsikringsmisbruk. Særlig sentralt står såkalt "omvendt forsikringsmisbruk", dvs at kundene kunne eller burde fått utbetalt mer. Arbeidene viser Balvigs bredde som forsker, men er noe teoriløse. I flere arbeider, også arbeider som har vært behandlet ovenfor, tar Balvig blant annet opp mediens rolle i samfunnet, og ser dem i relasjon till angst m v. I flere arbeider (59 og 66) tar han opp volden i mediene. Til dette kommer en rekke for det meste mindre kriminalsosiologiske arbeider om ulike emner. Balvig har også deltatt i allmenn samfunnsdebatt om sine temaer på en rettssosiologisk relevant måte.

1.2. Samlende om Flemming Balvigs vitenskapelige dyktighet vist gjennom egen forskning

Som det fremgår, har Flemming Balvig levert en produksjon som spenner over en rekke felter, særlig feltene kreativitet, kommunikasjon og organisasjonslære, fengselsforskning, samfunnsformer som alternativ til rettssystemets virkemåte, angst for kriminalitet og lov og orden, kriminalitetsutvikling og kriminalitetsomfang, og politiforskning.

Flere av feltene er klart rettssosiologiske. Det gjelder feltene fengselsforskning, samfunnsformer som alternativ til rettssystemets virkemåte, angst for kriminalitet med vekt på utviklingen av lov-og-ordens tendenser, og politiforskning. I disse arbeidene er kvaliteten gjennomgående meget høy. Balvig viser stor metodisk oppfinnsomhet, og evne til å utnytte empirisk data på en teoretisk interessant måte. Han viser også stor evne til å relatere teori og empiri. Dessuten viser han stor omhu med å inndra eksisterende undersøkelser og konfrontere sine resultater med disse. På denne måten har han kunnet modifisere foreliggende antakelser om sammenhenger.

I samband med feltene samfunnsformer som alternativ til rettssystemets virkemåte og angst for kriminalitet/lov-og-orden, er det ikke alltid slik at rettssystemet står umiddelbart i fokus. Det er karakteristisk for mye av Balvigs produksjon på disse arbeidsfelter at han ikke primært tar utgangspunkt i det rettslige for så å belyse dette med sosiologisk verktøy, men snarere ser det rettslige – rettslige institusjoner, lovgivning og rettspraksis – som en blant mange komponenter som til sammen danner en sosial helhet.

På de nevnte arbeidsfelter betyr dette at man til dels må "hente fram" de rettssosiologiske komponenter – analysene av rettsinstitusjonene, lovgivning og rettspraksis – i produksjonen. For en som skal foreta en bedømmelse i sam-

band med et professorat i rettssosiologi, betyr dette i sin tur at Balvigs produksjon her må leses med spesiell oppmerksomhet. Dette kan imidlertid ikke holdes imot Balvig. Hans behandling av det rettslige som en integrert komponent i et helhetlig sosialt felt, der mye annet er minst like viktig som det rettslige, er så systematisk at det fremstår som programmatisk. Og det er et program for forståelsen av det rettslige som har gode tradisjoner i deler av rettssosiologien.

Det er riktig å si det samme i samband med feltet kriminalitetsutvikling og kriminalitetsomfang, bare i enda noe høyere grad.

De tidlige arbeidene innen kreativitet, kommunikasjon og organisasjon styrker Balvigs mer allmenne sosiologiske kompetanse.

På dette grunnlag konkluderer vi denne delen av vår gjennomgåelse med at Flemming Balvig viser meget stor vitenskapelig dyktighet (skicklighet) gjennom egen forskning, med sikte på et professorat i rettssosiologi.

2. Vitenskapelig skicklighet vist gjennom planlegging og ledelse av forskning

Såvidt vi kan se av bilagene til Flemming Balvigs søknad, gjør han i disse ikke selv rede spesifikt for sine bidrag til planlegging og ledelse av forskning. Det fremgår imidlertid av produksjonen, at han har en betydelig erfaring i så henseende. Vi viser særlig til de viktigste bøkene, deler av "Fængsler og fanger" (arbeid 3), "Kriminalforsorg i (u)frihed" (arbeid 15), "Angst for kriminalitet" (arbeid 31) og arbeidene fra Gladaxe kommune (arbeidene 84 og 158). Disse arbeider viser meget betydelig erfaring med planlegging og ledelse av forskningsvirksomhet. Det samme kan med sikkerhet sies i samband med flere andre arbeider innen produksjonen som vi har gjennomgått foran.

3. Pedagogisk skicklighet, herunder formidlingsinnsats

I forannevnte redegjørelse pr 1 mai 1986 har Balvig redegjort for sin pedagogiske virksomhet, som også er dokumentert ved erklæringer m v. Det er først og fremst undervisningsarbeid det her redegjøres for. Foruten flere års voksenundervisning, blant annet for sosiologistuderende i allmenn sosiologi ved Sociologisk Institut i København, og etterutdanning i organisasjonsteori og kommunikasjonslære for ledere og sjefer for store offentlige virksomheter, har han siden sin ansettelse ved Københavns Universitets kriminalistiske institut hvert år anvendt omkring 50% av tiden til undervisning av juriststudenter, særlig i kriminologi, men også i retts-sosiologi og fengsels-sosiologi. Fra 1973-77 var han ansvarlig for kriminologiundervisning for psykologer ved Københavns Universitet, herunder 4 timers ukentlig undervisning i kriminal-sosiologi og retts-sosiologi. Han har vært innbudt som gjesteforeleser på en rekke innenlandske og utenlandske universiteter.

Når det gjelder de to andre underpunkter i samband med pedagogisk skicklighet nevnt i Høgskoleforordningen 19 kap 13 § punkt 1, læremidler og veiledning, er følgende å si:

Når det gjelder *læremidler* opplyser Balvig selv i samband med etterutdanningsundervisningen i organisasjonsteori og kommunikasjonslære for ledere og sjefer, at han utarbeidet et meget omfattende sett av undervisningsmaterialer og lærebøker. Ut over dette vil vi nevne at mange av hans arbeider er meget vel egnet som læremidler. Det gjelder særlig for bøkene innen kreativitet, kommunikasjon og organisasjon.

Når det gjelder *veiledning* opplyser Balvig i redegjørelsen pr 1 mai 1986, i samband med sin pedagogiske virksomhet, at han jevnlig har vært utpekt som veileder for yngre forskere.

4. Kompetanse

På grunnlag av gjennomgåelsen av de vitenskapelige arbeiden under punkt 1 ovenfor, med spesiell henvisning til vår samlede vurdering i punkt 1.2., samt vår vurdering av vitenskapelig skicklighet vist gjennom planlegging og ledelse av forskning, samt dessuten (även) pedagogisk skicklighet, finner vi *Flemming Balvig klart kompetent til å inneha professoratet i retts-sosiologi.*

* * * * *

Antoinette Hetzler

Examina

- 1965 B.Sc., Business Administration (Accounting), Ohio State University
- 1967 M.A., Sociologi, Ohio State University
- 1971 PhD, Sociologi, University of California, Santa Barbara
- 1973 Post-doctoral appointment, University of California, Berkeley
- 1978 Oavlönad docent i rättssociologi, Lunds universitet

Undervisningserfarenhet

- 1966-67 Assistent, Department of Sociology, Ohio State University
- 1967-68 Assistent, Department of Sociology, University of California, Santa Barbara
- 1969 Associate (forskarassistent), Department of Sociology, University of California, Santa Barbara
- 1970-71 Lecturer (lektor), Law Enforcement Education Program, University of California Extension, Santa Barbara
- 1971-73 Assistant Professor (docent), Department of Sociology, New York University, New York, N.Y.
- 1974 Lecturer (lektor), Department of Sociology, University of California, Davis
- 1974-80 Forskarassistent, Rättssociolo-

- giska institutionen, Lunds universitet, Lund
 1980-84 Extra universitetslektor, Rätts-sociologiska institutionen, Lunds universitet, Lund
 1984- Docent, Rättssociologiska institutionen, Lunds universitet, Lund
 1985-86 tf Professor, Rättssociologiska institutionen, Lunds universitet, Lund

Forskningserfarenhet

- 1966 Forskningsassistent till Dr Saad Nagi, Department of Sociology, Ohio State University, Columbus, Ohio
 1969 Forskningsassistent för "Foreign Student Orientation Programs", University of California, Santa Barbara
 1972 Consult for CLEAR Institute of Law. "Study of the Violent and Chronic Deviant Offender", og American Association of Lawyers, "Revision of Juvenile Justice Code"
 1971-85 Projektledare för projekterne "Domstolsorganisation: En undersökning om rättsprocessen i fall av narkotikamissbruk", "Narkotikamissbrukares perspektiv på rättssystemet", "I behov av vård? En utvärdering om hur lagen om sluten psykiatrisk vård tillämpas", förtidspensionering (EKNA), "Ekonomisk kompensation för nedsatt arbetsförmåga (EKNA): Förtidspension och arbetsskadeförsäkring - en utvärdering", "Tvång mot missbrukare i Norden", "Statlig styrning inom det svenska livsmedelssystemet", "Sjuk-skrivningsbeteende inom Malmöhus län", "Undersökning av subjektivt upplevda besvär i arbetet".

Övriga förordnanden

- 1971-72 Co-Chairman. Doctoral Program in Law and Society, New York University, sponsored by the Department of Health, Education and Welfare
 1979-85 Studierektor, Rättssociologiska institutionen, Lunds universitet
 1980 tf prefekt, Rättssociologiska insti-

- tionen, Lunds universitet
 1983 Utbytesprofessor till Tyskland genom DAAD och Svenska Institutet, Freie Universität, Berlin
 1983- Redaktör, Tidskrift för Rättsso-ciologi
 1983- Medlem, FRN's temagrupp för forskning rörande sociala processer och handikapp
 1985- Prefekt, Rättssociologiska institu-tionen, Lunds universitet

1. Videnskabelig skicklighed ved egen forskning

I den oversigt over videnskabelig og pædagogisk virksomhed, som er vedlagt ansøgningen redegør Antoinette Hetzler udførligt for sit teoretiske ståsted ved at fremholde, at hun på baggrund af studiet af klassikere som Erlich, Durkheim, Weber, Mead og Schutz har forsøgt at opbygge en analyseramme for en teoretisk helhedsforståelse inden for det retssociologiske problemområde. Retten må forstås som et makrofænomen i forskellige typer af samfund. Et midternivo udgøres af samfundets institutionsstruktur, som har til opgave at formidle rettens normer, og et mikronivo befolket af individer med moralsk grundede normer, som oplever problemer i hverdagslivet. Teorien og analyserammen skal udgøre redskab til forståelse af, hvordan retten blir en del af disse individers problemer eller en del af løsningen af deres problemer.

Analyserammen er med tiden blevet udviklet. Specielt har studier af den kritiske teori (Habermas og Eder) ført til en forståelse af rettens ideologiske funktioner og givet redskaber til kobling af analysenivoerne inden for helhedsrammen og til forståelse af forandringer i retssystemet i retning af udbredt anvendelse af rammelove og general-klausuler.

Opgaven H. har sat sig, er ved hjælp af analyserammen at belyse dynamikken i samspillet mellem forandringer i

individernes muligheder for at udtrykke deres behov, oplevelser og reaktioner mod styring og forvaltningstjenestemændenes forvaltning af den magt, de har fået til at frembringe sociale forandringer.

Målgrupperne for den videnskabelige indsats har dels været udsatte grupper af individer, hvis bevidsthedsniveau har skullet hæves, politikere og samfundsadministratorer på alle niveauer, som har fået præsenteret et kritisk billede af sig selv, og endelig den videnskabelige verden.

AHs empiriske arbejder ligger inden for områderne tvangstilbageholdelse af sinde syge og af misbrugere, fortidspensionering, arbejdsskadeforsikring, handikapsbegrebets udformning, sygepengeforsikring, konsumentret og markedsregulering, statslig styring af levnedsmiddelsektoren.

1.1. Arbejdsområder

Produktionen kan herefter sorteres i tre undersøgelsesfelter: Regulering gennem tvangsanbringelse, socialforsikringens virkemåde og regulering på markedsområdet. Hertil kommer arbejder, der behandler teoretiske emner, og arbejder af mere spredt indhold.

1.1.1. Regulering gennem tvangsanbringelse

Der er fremsendt 2 større arbejder inden for dette område: bilag 8 og 11, samt et antal artikler.

A Study of Administrators as Mediators of Legal Change (am. sociologisk doktorafhandling). Arbejdet behandler beslutningsprocessen i spørgsmålet om tvangsanbringelse i lukket psykiatrisk institution på et materiale fra en bestemt region, Santa Barbara county, og sammenligner det med hensigterne i den gældende lovgivning for

mentalthälsovård. Undersøgelsen omfatter 2 perioder, før og efter at en lovændring, som ændrede proceduren for tvangsanbringelse, var trådt i kraft. Før ændringen var en dommer beslutningstager efter høring af psykiatrisk sagskundskab. Efter lovændringen fik psykiaterne kompetence til at beslutte indlæggelse og tilbageholdelse af indtil 14 dages varighed uden domstolsprøvelse. Det påvises, at lovændringen ikke fik syndelig effekt, men at de rutiner for tvangsindgreb, som var udviklede under den gamle lov, kunne fortsætte. Analysen har holdt sig til de iagttagelige handlinger, som de forelå beskrevet. AH drager den konklusion, at lovens hensigter såvel som dens bogstav altid risikerer at komme til kort over for lovanvenderens kortsigtede behov af rutiner og forudsigelighed. Det kan vel næppe modsiges, men gør os måske heller ikke så meget klogere.

En svensk undersøgelse af samme problemområde er fremlagt i bogen: I behov av vård? fra 1978. Forfatteren har udviklet det teoretiske angrebsæt. Analysen er udvidet til at omfatte aktørernes synsvinkel, her undersøgt på grundlag af journaler, og de tvangsanbragtes sociale baggrundsforhold. Det er en svaghed ved arbejdet, at aktørerne – her psykiaterne – ikke har haft lejlighed til at fremlægge deres synspunkter mere direkte. En åben dialog mellem forskeren og studieobjektet har der således ikke været tale om, selvom en sådan metodetilgang er nærliggende ud fra AHs overordnede teoretiske forståelseramme.

Metodeovervejelserne er videreført i flere artikler (25, 27, 29, 30, 32), specielt en artikel i Svensk juristtidning 1981, Sociologi och Juridik, hvor hun imødegår en kritik af bogen, der går ud fra en positivistisk model, idet hun henviser til, at hendes tilgang er fenomenologisk-hermeneutisk, og at paradigmet derfor ikke er observation men dialog. I rapporten Narkotikamisbrukarens perspektiv på rättssystemet (65) er hun metodemæssigt gået et skridt videre. Bl a

har hun udviklet testinstrumenter til måling af holdninger til retssystemet.

1.1.2. Socialforsikringens virkemåde

AH har en omfattende produktion inden for dette emneområde (første og fremmest 5 monografier, 1, 2, 4, 5 og 6). Disse arbejder er sammenfattende under den overordnede projektitel "Økonomisk kompensation for nedsatt arbejdsförmåga", EKNA. Projektets hovedformål har været at analysere, hvordan to retlige reformer vedr. førtidspensionering og arbejdsskade (=ulykkestilfælde) praktiseres. Det undersøges, om de forsikrede virkelig gives ret til erstatning for nedsatt arbejdsevne, og om der ved anvendelsen sker forskydninger i tolkningen af begreberne arbejde og sygdom. Analytisk går forfatteren ind på de forskellige led i implementering af lovgivningen.

Materialet har bestået af 900 ansøgninger om *förtidspension* fra 1971-77 i 3 forskellige forsikringskasser og et materiale fra *Arbejdsskadeforsikringen* omfattende samtlige sager i de første 18 måneder efter lovens ikrafttræden og i en periode 3 år efter. Endvidere sagsakter fra domstol og intervjuer. Forfatteren har studeret beslutningsprocesserne og specielt lægmænds stilling i processen. Forfatteren anlægger betragtninger over betydningen af lovens karakter af rammelov og af decentraliseringen af beslutningsprocessen. En del af EKNA undersøgelserne angår analyse af sager afgjort af *forsikringsöverdomstolen* i en 3-årig periode. Analysen angår domstolens betydning for retsdannelse og retspraxisudvikling, de sagkyndiges rolle i beslutningsprocessen og den centrale forvaltningsmyndigheds rolle versus domstolens og faglige organisationers og juridiske ombuds rolle i beslutningsprocessen ved domstolen.

Som et vigtigt fund fremhæver forfatteren, at lægmændenes bidrag i pen-

sionsdelegationerne viser sig betydningsløs som andet end legitimering af tjenstemandsbeslutningerne.

Et andet fund er "alarmerende" forskelle imellem forsikringskassernes praksis. Forfatteren ser en væsentlig del af forklaringen herpå i lovens karakter af rammelov og den decentralisering af beslutningsprocessen, som blev gennemført med lovens ikrafttræden. Det er jo ikke overraskende og var også ventet men undervurderet af lovgiver, og centralmyndigheden har forsømt at modvirke tendensen.

Et andet syn på fundet af den uensartede praksis kunne vel have understreget, at der var tale om et sammenstød af tildels uforenelig overordnede samfundsmæssige målsætninger: Et "lighed for loven" ideal over for det demokratiideal, der udtrykkes i krav om decentralisering af beslutningsprocesser. Det sidste ideal begrænser kredsen af de personer, der tjener til sammenligning. Som andre påvirkningsfaktorer påvises sagsmængden, der øgedes med lovens uvidende skadebegreb, og lægekorpsets modvilje mod at give entydige svar på spørgsmål om årsager til sygdomsfremkomst. H. sammenfatter sin teoriudvikling på basis af EKNA-materialet ved at bruge organisationsteoretiske ideer om usikkerhed og udvikling av magtbaser i organisationer. Hun forklarer fundet af tjenstemandsgruppens dominans i beslutningsprocessen og dens prægning af "law in action" med denne gruppes evne til at handskas med usikkerhedselementerne i virksomheden.

Samlet set har Hetzler tilvejebragt et stort forskningsmateriale på et vigtigt retssociologisk problemfelt og materialet er behandlet på en metodisk kyndig måde. Resultater og overvejelser er yderligere præsenteret i flere artikler i faglitteraturen (således bl a 14, 15, 23 og 24).

I lærebogen Rättens roll i socialpolitikken (3 og 7) har AH forstået at udnytte egne undersøgelser til illustration af den model for studiet af lovens virkninger, hun har udarbejdet. Bogen inde-

holder et velskrevet afsnit om hidtidig forskning og teoriudvikling på feltet og anviser nye veje beroende på, at variationer i lovform og mål må medtænkes og føre til nyanseringer.

I en lærebog om rettens rolle i socialpolitikken kunne debatten om velfærdsstatens fremvækst og krise dog have fået en tydeligere plads.

AH ser udviklingen på socialpolitikens område som en udvikling mod responsiv ret og ser fordele – smidighed – og ulemper – vilkårlighed – derved.

Forfatterne argumenterer godt for, at socialpolitikken i høj grad udformes på midterniveau i forvaltningsorganerne. I artiklen "Ramlager og samhällsplanering" fortsættes de teoretiske overvejelser (15).

1.1.3. Regulering på markedsområdet

De arbejder, der samlet under denne overskrift er til dels uafsluttet eller lagt frem i stencilerede rapporter (50 og 52). Forfatteren undersøger og analyserer retlige styringsmekanismer og deres effekt ved udvikling af levnedsmiddel-systemet i Sverige. Den statslige styring på dette område må ses på baggrund af målkonflikter og interessekonflikter og af statens forandrede rolle i samfundsøkonomien.

Det er værdifuldt, at forfatterens empiriske erfaringsgrundlag herved udvikles ud over socialpolitikfeltet til brug for udvikling af modelarbejdet.

1.1.4. Videnskabsteori og teori om rettens udvikling

AH har gennemgående i sine empiriske arbejder været omhyggelig med at redegøre for sine teoretiske positioner og de forfattere, hun trækker på. Derudover har hun i flere artikler præsenteret den aktuelle videnskabsteoretiske dis-

kussion mellem forskere fra de betydeligste internationale miljøer (Hun har iverigt personlige kontakter til flere af disse).

I et tidligt teoretisk arbejde (37), *Some Comments on Lawconforming Behavior* kommenterer hun Stjernquists model for studiet loves virkninger. Det kan siges at være begyndelsen til hendes mangeårige modeludviklingsarbejde.

Blandt arbejder, der præsenterer den internationale teoretiske diskussion er foruden den førstnævnte lærebog om Rättens roll bl a en artikel fra 81 om Habermas og den kritiske teori. Det er en indsigtfuld sammenstilling af kritik af kritisk teori.

1.2. Samlende om Antoinette Hetzlers videnskabelige indsats ved egen forskning

Der er et enhedspræg over AHs forskningsindsats, som er samlet om at udvikle forståelsen af lovgivningens muligheder og begrænsninger som redskab for fremme af politiske målsætninger. Gennem det systematiske modelarbejde har hun udviklet og forbedret det tidlige retssociologiske modeller til studiet af loves virkninger.

Hun har ikke nået til at indløse alle sider af det program for sin forskning, hun selv har fremlagt med sin ansøgning. Af de tre niveauer, som hun fremholder, makroniveau, mellemniveau og mikroniveau, er det i realiteten mellemniveauet, hendes forskningsindsats koncentrerer sig om. Derfor bidrager hendes forskning i højere grad til raffinering af kendt redskab for analyse af de processer, der foregår inden for samfundets retlige sfære end til en helhedsforståelse af retten som makrofænomen i forskellige typer af samfund. Mikroniveauet for studiet af retlig adfærd er heller ikke teoretisk udfoldet.

Metodemæssigt er der også tale om en vis afstand mellem programmet for

et fænomenologisk-hermeneutisk paradigme og de avendte metoder i de fleste af arbejderne.

En væsentlig side af arbejdet med at nå frem til en helhedsforståelse må dog siges at være dyrket ved AHs indsigtfulde indtrængen i og præsentation af den internationale teoretiske diskussion.

I den forbindelse kan man måske også fremhæve hendes evne til at forbinde de videnskabelige miljøer til gavn for det miljø, hun selv arbejder i. Vi vil tillige fremhæve at AH bruger sine retssociologiske fund og indsigter til et engagement i samfundsdebatten, bl a gennem gode kronikker. Det samlede indtryk er en særdeles kompetent videnskabelig indsats.

2. Videnskabelig skicklighed vist gennem planlægning og ledelse af forskning

Antoinette Hetzler har for forskellige offentlige organer påtaget sig gennemførelse af flere undersøgelser, ligesom hun i eget regie har planlagt og fuldført flere undersøgelser. Flere af de projekter nævnt i det foranstående har således tillige indebåret planlægning og ledelse af forskning. Hun har en omfattende erfaring i planlægning og ledelse af forskning nationalt og internationalt.

3. Pædagogisk skicklighed anden formidlingsindsats

3.1. Vejledning og videnskabelig undervisning

Gennem næsten femten år som forskningsassistent, undervisningslektor og docent har ansøgeren opnået en omfattende erfaring i undervisning i retssociologi. Denne undervisning er gennemført på grundnivo, på doktornivo og ved kurser udenfor universitetet. Hun har medvirket ved tilrettelægning af dis-

tanseundervisning og har selvstændigt udviklet flere kurser. Det er værd at bemærke, at disse kurser er ikke alene udviklet for jurister, men også før økonomer og personer med anden faglig baggrund. Faget retssociologi har derved fået et vidt perspektiv end blot at være et supplement til den juridiske uddannelse.

Ved siden af denne erfaring med undervisning og kursudvikling på flere niveauer har Hetzler i flere år været vejleder for en række doktorander.

Det bør også anføres som kvalificerende, at hun siden 1983 har været eneredaktør af et fagvidenskabeligt retssociologisk tidsskrift, der udgives af Per Stjernquist med støtte fra HSFR.

For så vidt angår pædagogiske kvalifikationer og kvalifikationer som leder af videnskabelige undersøgelser indenfor retssociologiske områder er der ikke tvivl om, at Antoinette Hetzler er særdeles godt kvalificeret. Hun øver dertil en meget værdifuld indsats med formidling til den lærde verden nationalt og ikke mindst internationalt.

3.2. Læremidler

Blant Antoinette Hetzlers publicerede monografier omtaler hun selv alene bogen Rättens roll i socialpolitiken som lærebog. Dett er en god lærebog, som indrager såvel relevant empirisk stof som en del teori på området på en meget let leselig måde. Antoinette Hetzler presenterer på forskellige måder også andres relevante arbejder til studiebrug.

4. Kompetanse

På grunnlag av gjennomgåelse av de vitenskapelige arbeidene under punkt 1 ovenfor, med spesiell henvisning til vår samlede vurdering i punkt 1.2., samt vår vurdering av vitenskapelig skicklighet vist gjennom planlegging og ledelse av

forskning, samt dessuten pedagogisk skicklighet, finner vi Antoinette Hetzler *klart kompetent til å inneha professortet i rettssociologi.*

* * * * *

Håkan Hydén

född den 11 februar 1945

Uddannelse

Studentexamen 1964

Jur kand-examen 1969

Fil kand-examen i statskunnskab, sociologi og rettssociologi 1976

Fil dr-examen i rettssociologi 1978

Ansættelser

1969-72 Tjånstgjort ved Göteborgs tingsrätt

1979-82 Arbejdet på forskningsprosjektet Löntagarinflytande i arbetslivet

1982 Docentvikar i civilrätt ved Lunds universitet

1982-83 Konsulent og senere deltager i forskningsprosjekt Rätten som administrativt instrument

1984 Ulønnet docent i civilrätt ved Lunds universitet

1985 Docent samme sted på ovennævnte forskningsprosjekt

1986 Halv tid docent på ovennævnte forskningsprosjekt

1986 Tf professor i handelsrätt på halv tid

1. Vetenskaplig skicklighet vist gjennom egen forskning

Håkan Hydén har ikke selv foretatt noen innholdsmessig inndeling av sine vitenskapelige arbeider. På bakgrunn av lesningen av produksjonen finner vi grunnlag for å foreta en inndeling i seks arbeidsområder, men betoner at grensene mellom dem ikke alltid er klare.

1.1. Seks arbeidsområder

1.1.1. Generell rettsosociologisk teori om retten

For det første gjør Hydén i en rekke arbeider forsøk på å utvikle *en generell rettsosociologisk teori om retten.*

Klarest kommer dette fram i doktoravhandlingen "Rättens samhälleliga funktioner" fra 1978. Doktoravhandlingen er et omfattende, ambisiøst arbeid der retten analyseres med et strukturalistisk marxistisk utgangspunkt, og ses som et produkt av materielle vilkår. Første del av avhandlingen er omtrent helt teoretisk, mens andre del gir en illustrerende analyse fra miljølovgivningsområdet. Hydén nøyer seg ikke med generelle utsagn om rettens avhengighet av materielle forhold, men går detaljert inn i de sosiologiske og økonomiske mekanismene for dette avhengighetsforhold. I analysen av rettens funksjoner bruker han et begrep som er viktig både i Hydéns og flere andres rettsosociologiske produksjon, nemlig begrepet "intervenerende" rettsnormer (i motsetning til "konstituerende" og "regulerende" rettsnormer) som miljølovgivningen er eksempel på. "Intervenerende" rettsnormer, som er typiske for vår egen tid, utvikles og får sentralt betydning for å løse motsigelser innen produksjonsmåten. De tidligere arbeidene, før doktoravhandlingen, kan ses som forløpere for doktoravhandlingens forsøk på å utvikle en generell teori om retten. Dette gjelder særlig for arbeid 2, som tar opp lovgivningens, særlig medbestemmelsesrettens, rolle i et senkapitalistisk samfunn, og som er en velskrevet, sterkt rettskritisk artikkel. I doktorsavhandlingen kunne den strukturalistiske forklaring og fortolkning av retten vært problematisert noe mer, og forbindelsen mellom teori og illustrerende materiale vært fastere. Men avhandlingen er dyptpløyende og interessant.

I en rekke arbeider etter doktoravhandlingen fra 1978 fortsetter Hydén sitt prosjekt med utvikling av en gene-

rell rettsosialogisk teori om retten.

I arbeid 5 arbeider han videre med begrepene konstituerende, regulerende og intervenserende rettsnormer. Et hovedspørsmål som Hydén reiser også her, er om de intervenserende normer – igjen illustrert ved miljølovgivningen – danner en styring av utviklingen eller en tilpasning til utviklingen. Som i doktoravhandlingen, er konklusjonen på dette stadium i Hydéns produksjon at retten ikke går i spissen, men svarer på krav fra konflikter dannet i produksjonsmåten. Det samme gjøres gjeldene i arbeid 6. På dette stadium i produksjonen synes Hydéns oppfatning av forholdet mellom rett og samfunn å være forholdsvis økonomistisk.

I arbeid 7 utvikles det teoretiske prosjekt videre ved en systematisk sammenholding av momenter fra tre marxistiske teoridannelser: kritisk rettsteori, kapitallogisk teori og strukturalistisk teori (sistnevnte dannet hovedgrunnlaget for doktoravhandlingen fra 1978). Det poengteres at de tre teoridannelser har ulike funksjoner: Kritisk rettsteori avslører motsigelser i ideologien, kapitallogisk teori søker å forklare bakgrunne for motsigelsene, og strukturalistisk teori søker sammensmeltning mellom det ideologiske og det økonomiske nivå. Artikkelen er typisk for Hydéns arbeidsmåte: Etter hvert som nye momenter kommer til, enten ved hans eget fornyete arbeid med eldre retninger eller ved nye begreps- og teoridannelser i samtidslitteraturen, søker han å bygge disse inn i sitt teoretiske prosjekt. Denne arbeidsmåte gjør de senere deler av hans teoriproduksjon komplekse i den betydning at antallet momenter og variabler som er med, er mange. På den annen side er også de senere arbeider fremstillingsmessig mer avklart enn de tidligere, noe som letter leserens arbeid med dem. Begge deler, både kompleksitet og avklaring, synes å gjelde i stigende grad for arbeidene 10, 11, 18 og 19, som er sentrale i denne sammenheng. Arbeid 19, som har tittelen "Ram eller lag. Om ramlagstifningen och samhälls-

organisation", er en velskrevet, enkel fremstilling av et stort komplekst stoff om emnet. Temaet er sentralt for post-industrielle samfunn.

1.1.2. Rettslig utvikling og forandring

For det annet søker Hydén i flere arbeider å *trekke opp de sosiologiske hovedlinjene i den rettslige utvikling og forandring over tid*. Det er karakterisering av rettslige epoker som her er Hydéns prosjekt. Også dette gjøres til dels teoretisk (men med empiriske referanser og eksempler), slik at denne faglige bestrebelse for så vidt ikke lar seg skille fra den forannevnte. Flere av de forannevnte arbeider ser da også delvis på retten historisk (ikke minst arbeid 19). Men fordi en del arbeider forholdsvis eksplisitt skiller spørsmålet om rettens utvikling og forandring ut som et arbeidsområde, sier vi noen særskilte ord om det her.

I internasjonal og nordisk rettsosialogi har det i de siste årene meldt seg interesse for rettens utvikling og forandring i store trekk, og for det sosiologiske grunnlag for denne utvikling. Hos Håkan Hydén er denne interesse nedfelt i flere av hans senere arbeider særlig arbeidene nr 19 (også omtalt ovenfor), 24, 28 og 30. Mye av utgangspunktet for Hydéns arbeid med rettens utvikling og forandring finner vi hos amerikanerne Philip Selznick og Philippe Nonet, samt hos tyskeren Günther Teubners videreføring av disse to, med vekt på dannelsen av en moderne såkalt "refleksiv" rettsordning. I arbeid nr 24 drøftes med dette som bakgrunn dansken Jørgen Dahlberg-Larsens faseinndeling av rettsutviklingen. I arbeid nr 28 gis en bred drøftelse av Günther Teubners perspektiver og debatten rundt dem. Og i nr 30 lanseres et forskningsprogram om juristprofesjonens utvikling i Sverige, som parallell til liknende tidligere undersøkelser i Norge. Igjen er det typisk for Hydéns arbeidsmåte at han re-

laterer nye synspunkter til sine egne generelle teoretiske begrepsdannelser om retten, og søker å gi en samlet fremstilling. I arbeid nr 19 fremkommer dessuten et hovedsynspunkt hos Hydén: Til forskjell fra flere andre retts sosiologer som har vært opptatt av rettens utvikling og endring, oppfatter han ikke retten som å ha gått fra en fase til en annen, men snarere som å ha utviklet seg kumulativt: Nye hovedformer i rettsutviklingen legges til de gamle, hvorved retten som system blir stadig mer kompleks.

1.1.3. Legalstrategier

For det tredje engasjerer Hydén i flere viktige arbeider sig i *spørsmålet om utviklingen av legalstrategier*, d v s bruken av rettslige virkemidler for å oppnå endring i økonomisk posisjon og makt i samfunnet. Spørsmålet om slik bruk av "legalstrategier" kan reises både i forbindelse med "sterke" og "svake" parters bruk av de rettslige virkemidler. Med Hydéns utgangspunkt reises det primært som et spørsmål om "svake" parters bruk – selv om dette knapt er et begrep han bruker. Utgangspunktet for debatten om "legalstrategier" i nordisk retts sosiologi finner vi hos den finske rettsteoretiker Lars D Eriksson, som Hydén i flere arbeider også relaterer sine egne synspunkter til. I bunnen ligger et perspektiv på rettsutviklingen: I følge Eriksson har den funnet sted på en måte som idag muliggjør en "marxistisk jurisprudence" eller rettsdogmatikk. Dermed relateres spørsmålet om legalstrategier til det foregående hovedtema vi nevnte i Hydéns produksjon – spørsmålet om rettens utvikling og forandring. Hydén drøfter legalstrategiproblematikken særlig i arbeidene 13 og 14, men den berøres også i andre arbeider. I nordisk retts sosiologi og rettsteori har debatten om legalstrategiene vært tilspisset – mens for eksempel Lars D Eriksson har inntatt et forholdsvis optimis-

tisk synspunkt, har andre – kanskje med et fastere forankret materialistisk perspektiv på retten – vært mer pessimistiske. Hydén argumenterer konkret og i detalj for hvorfor han mener begge sider i debatten har delvis rett og delvis urett. Arbeidene om legalstrategier synes å vitne om en utvikling hos Hydén i retning av en noe større tro på de rettslige virkemidlers hensiktsmessighet som politisk virkemiddel.

1.1.4. Administrasjonsforskning

For det fjerde har Hydén levert flere arbeider innen *retts sosiologisk preget administrasjonsforskning*. Vi fremhever særlig arbeidene 11, 12, i noen grad 15, samt 18 og 20, som drøfter administrasjon og styring fra retts sosiologisk synsvinkel.

Arbeid nr 11 søker å gi et helhetssyn på sentrale samfunnsadministrative problemer. Retten drøftes som et politisk instrument. Tidligere synspunkter om intervenserende normer osv bringes inn i behandlingen. I arbeid nr 12 drøftes forvaltningsrettens rolle i såkalte "sosiale programmer". Igjen drøftes forvaltningsrettens betydning som styringsinstrument. Arbeid nr 18 er et omfattende dokument om retten som administrativt instrument, der forvaltningsrettens styringsfunksjon atter står i sentrum, og der det foretas en omfattende relatering til Hydéns og andre øvrige teoretiske begreper i samband med karakteristikkene av retten. Arbeid nr 20 drøfter mer konkret konflikter og kollisjoner mellom forvaltningsrett og arbeidsrett.

1.1.5. Metodearbeider

For det femte bør nevnes et par mindre arbeider av *metodologisk art*.

I arbeid 21 drøftes statsmaktens tendens til styring med arbeidslivsforsk-

ningen, hvilket lett gjør forskningen til en form for "replikk til omgivelsene", noe som får metodiske konsekvenser. I arbeidene 22 og 23 drøftes spørsmålet om kausalanalyse som begrensende på problemvalg og metode i mer konkret forstand i samfunnsviteskapene. Arbeid nr 22 er en fortsettelse av 21, mens arbeid nr 23 er et debattinnlegg på bakgrunn av reaksjoner på nr 22.

1.1.6. Arbeidslivets regulering

For det sjette omfatter Hydéns produksjon en rekke arbeider som tar opp arbeidslivets regulering. Vi tenker særlig på arbeidene 16, 17 og 35-37. Av disse anser vi arbeid 17, "Arbeidslivets regulering" som utkom på Liber i 1985, som det viktigste.

"Arbeidslivets regulering" gir en omfattende analyse av regelverket på arbeidslivets område. Reglene beskrives ikke med et rent rettsdogmatisk utgangspunkt, men ut fra deres praktiske funksjon. Retts sosiologien er vesentlig som ramme for fremstillingen. Innledningsvis ses samfunnet som et "spill", og sammenliknes med et spill. I et omfattende kapittel analyseres arbeidslivets regler med fire sosiologisk pregete begreper som utgangspunkt: Bytterelasjonen som reglene inngår i, arbeidsforholdene som reguleres, arbeidsledelsen og foretaksledelsen. Denne begrepsdannelse gir inntak til en original funksjonsanalyse av rettsreglerne. I et annet omfattende kapittel drøftes så arbeidsretten i praksis. Her analyseres fire nivåer: Arbeidsplassnivået, forhandlingssystemet, domstolsnivået og lovgivningsnivået. Gjennom disse nivåer i fremstillingen er den retts sosiologiske komponent stigende, slik at lovgivningsnivået nok analyseres først og fremst fra retts sosiologisk perspektiv. Dette er også en naturlig progresjon i fremstillingen. Boken, som også inneholder en empirisk feltundersøkelse i Svenska Fabriksarbetarförbundet (Ap-

pendix, s. 245 fig.), avsluttes med et retts sosiologisk kapittel der arbeidsretten drøftes som et mellomledd eller en sammenknytning mellom hverdagsvirkeligheten og samfunnsstrukturen.

Arbeidslivets regulering" fremstår som en særdeles veldisponert, interessant og perspektivgivende bok. Fra retts sosiologisk synspunkt er de kanskje, ved siden av doktoravhandlingen fra 1978, Hydéns viktigste arbeid.

Arbeid 16 er et mindre, arbeidsrettslig arbeid der retts sosiologien danner ramme for analysen. Arbeidene 35-37 behandler arbeidsretten fra et mer populært synspunkt.

Ut over de seks områder som her er nevnt, har Hydén i mer spredte publikasjoner også behandlet andre retts sosiologiske emner, som en empirisk analyse av likhet for loven (arbeid nr 1), spørsmålet om forholdet mellom rettsvitenskap og retts sosiologi (arbeid nr 9), og revisorens sosial rolle og rettslige funksjoner (arbeid nr 15). Arbeidene er klart interessevekkende. I arbeid 34 gir Hydén en korfattet innføring i juss under tittelen "Rättsregler". Men også her tas det et visst utgan i retts sosiologi, ved at det gis en innledende analyse av forholdet mellom rettslig konfliktløsning og "virkeligheten". I ett arbeid har Hydén også søkt å gi en allmenn oversikt over retts sosiologien i Skandinavia (arbeid nr 27). Denne oversikten virker imidlertid noe selektiv, ut fra Hydéns egne interesser.

1.2. Samlende om Håkan Hydén vitenskapelige dyktighet vist gjennom egen forskning

Som det fremgår, har Håkan Hydén levert en retts sosiologisk produksjon som spenner over en rekke felter, særlig feltene generell teori om retten, rettslig utvikling og forandring, legalstrategier, administrasjonsforskning, visse mindre

metodarbeider, samt problemstillinger innen arbeidslivets regulering.

I sitt valg av temaer legger Hydén for dagen en meget bevisst konsentrasjon om sentrale samfunnsmessige problemområder. Interessen for arbeidslivets regulering og rammelovgivningen er utmerkede eksempler på dette. Kvaliteten i arbeidene er gjennomgående høy. Om man sammenlikner doktorsavhandlingen med det seneste større arbeid, "Arbetslivets reglering", ser man at Håkan Hydén er en forsker i betydelig vekst. Hydén viser stor evne til teoretisk retts sosiologisk arbeid, og stor evne til å inkorporere og bearbeide omfattende retts sosiologiske teoridannelser. Hans kanskje viktigste evne ligger i måten han klarer å kombinere teoridannelser, og på den måten utvikle retts sosiologisk teori. Det ligger en viss begrensning i det faktum at han har lite å presentere i form av empirisk sosiologisk feltforskning og dataanalyse.

På ovenstående grunnlag konkluderer vi denne delen av vår gjennomgåelse med at Håkan Hydén viser meget stor vitenskapelig dyktighet (skicklighet) gjennom egen forskning med sikte på et professorat i retts sosiologi.

2. Vitenskapelig skicklighet vist gjennom planlegging og ledelse av forskning

Håkan Hydén meddeler i bilag 2 til sin søknad at han har vært med på å bygge opp en serie forskningsseminarier 1985/1986 i samband med at Institutionen för handelsrätt nylig har fått forskningsutdanning. Innenfor prosjektet "Löntagarinflytande i arbetslivet" har han sammen med de øvrige medvirkende deltatt i prosjektets planlegging og oppbygging. Videre har han som prosjektleder for prosjektet "Rätten som administrativt instrument" vært ansvarlig for dette prosjektets planlegging og opplegging. Innen prosjektet har han også kommet til å fungere som veileder for

to andre deltakere, som tar sikte på å disputere på resultatet fra prosjektet. Dessuten har han sammen med en medarbeider søkt om midler til et forskningsprosjekt om retten i forandring (nr 30 i litteraturlisten). Vi anser for vår del dette prosjektet som særlig lovende, på bakgrunn av dets komparative perspektiv. For Lärartjänstutredningens regning har Hydén dessuten utredet de rettslige konsekvensene ved innføringen av doktorandtjenster (nr 31 i litteraturlisten).

3. Pedagogisk skicklighet, herunder formidlingsinnsats

Håkan Hydén har inndelt sin egen fremstilling av pedagogisk skicklighet i tre underpunkter, i overensstemmelse med Högskoleförordningen 19 kap 13§ punkt 1 om pedagogisk skicklighet.

3.1. Veiledning

Håkan Hydén opplyser i bilag 2 at han har deltatt i forskningsutdanningen såvel på det retts sosiologiske som det juridiske instituttet ved Lunds universitet, gjennom å holde doktorandseminarier respektive delta i doktorandutdanningen.

Han opplyser også å ha holdt doktorandseminarier ved en rekke andre skandinaviske læresteder, å ha deltatt som foreleser ved diverse nordiske forskerkurs, å ha vært innbudt til å holde innledninger ved flere faglige konferanser (se arbeidene 32 og 38), samt å ha deltatt mer uformelt i veiledningen av doktorander ved flere universitetsinstitutter og linjer.

3.2. Vitenskapelig undervisning

Gjennom bilag 1.3. til sin søknad viser Hydén at han har deltatt i grunnutdanningen på en rekke felter, hvilket som han selv sier i bilag 2, har vært mulig takket være et rettsosjologisk perspektiv på retten. Bilag 1.3. viser en omfattende undervisningspraksis. Dertil opplyser Hydén å ha deltatt i relevant radio- og TV-undervisning. Hydén har også etter egne opplysninger deltatt i et flertall av UHÅs sentralt organiserte personalutdanningskurser, se for øvrig bilag 1.7. og 1.8.

3.2. Læremidler

Håkan Hydén viser til utarbeidningen av læreboken "Rettsregler" (arbeid nr 34), som etter egne opplysninger vokste fram i samband med undervisning på Juridisk oversiktskurs, og arbeidet "Arbetsrättens grunder" (arbeid nr 37), som vokste fram på liknende måte. Videre viser han til utdanningsmaterieell i arbeidsrett utarbeidet og vedlagt som arbeid nr 35 (til bruk for Utdanningsradioens kurs i arbeidsrett) og 36 (begge sammen med to medforfattere).

Vi vil fremheve de nevnte læremidler som meget velskrevne og egnet for undervisningsformål.

4. Kompetanse

På grunnlag av gjennomgåelsen av de vitenskapelige arbeidene under punkt 1 ovenfor, med spesiell henvisning til vår samlede vurdering i punkt 1.2. samt vår vurdering av vitenskapelig skicklighet vist gjennom planlegging og ledelse av forskning, samt dessuten (även) vår vurdering av pedagogisk skicklighet, finner vi *Håkan Hydén klart kompetent til å inneha professoratet i rettsosjologi.*

Johnny Sigurd Kalderstam

född 27 november 1942

Utbildning

1961 Maskinarbetare
1963 Verkmästare
1967 Ingenjör
1967 Ingenjör (påbyggn.kurs)
1969 Ekonom (handelsgymn.)
1973 Juris kandidatexamen
1976 Filosofie kandidatexamen
1979 Filosofie doktorsexamen i
Rättssociologi (kriminologisk
inriktning)
1985 Oavlönad docent i Rättssociologi

Arbetspraktik

1958-60 Sammansättare AB ADDO, Malmö
1960-61 Verktygsarbetarlärling B Borgströms mek verkstad
1961-62 Sammansättare AB ADDO, Malmö
1962-63 PBV-förare Militärtjänst, P7 Revingehed
1963-64 Svarvare Malmö Flygindustri
1964-65 Messman, smörjare Aabys rederi a/s, Oslo
1965-72 Extra serviceman OK Skåne, Malmö
1973-74 Fastighetsrättslig utredare Malmö kommun, stadsbyggnadskontoret
1975-76 Extra tjänsteman, biträde i 1976 års fastighetstaxering Länsstyrelsen i Malmö, Rättsenheten Fastighetstaxeringsrätten
1976- 1:e stiftsnotarie Lunds stiftsnämnd/Domskapitlet
1979-81 Lektorsundervisning, examinator för juridisk grundkurs ingående i Rättssociologi 20 p, Lunds universitet
1981-03-06 Vik forskarasistent i Rättssociologi, 1984-06-30 50%, Lunds universitet
1984-10-01— Vik universitetslektor i Rättssociologi, 50%, Lunds universitet

Johnny Kalderstam har lämnat följande vetenskapliga produktion för bedömning.

1. De laglösa. Rättens betydelse för levnadsförhållandena i en kriminell subkultur. Studentlitteratur. Lund 1979. 185 sidor. Doktorsavhandling.

Boken är baserad på en central och inom sociologin vitt utnyttjad teoretisk tradition. Det är ett försök att tillämpa den närmast inom USA-sociologin utvecklade delkulturteorin.

Delkulturteorier har utvecklats i ett samhälle och i en historisk situation som skiljer sig starkt från nutidens nordiska samhällen. Delkulturteorier får ändå i Kalderstams händer en relevant och skicklig tillämpning. Delkulturteorin har fungerat som en referensram för att samla material och ge materialet en plausibel tolkning. Kalderstams avhandling framvisar både kännedom av en central forskningstradition inom sociologin och förmåga att inom denna tradition bedriva självständigt sociologiskt arbete. Boken är dessutom metodiskt intressant. Svagheten är, att Kalderstam inte för en explicit diskussion om begränsningarna i sitt metodval.

En av bokens huvudteser är att normerna inom delkulturerna, i motsats till den traditionella uppfattningen, inte avviker särskilt mycket från samhällets allmänna normer. Kalderstam bevisar också hur lagen och myndigheternas åtgärder ofta har en oförutsedd, ibland till och med en motsatt effekt än den önskade. Doktorsavhandlingen utgör utan tvekan en stark rättssociologisk merit.

2. Brottslingar vi förtjänar. Studentlitteratur. Lund 1981. 190 sidor.

Författaren uppger att föresatsen är att studera "hur de rättsliga verkningarna ibland ensamma, ibland tillsammans med andra faktorer skapar förhållanden som gynnar eller medför kriminalitet". Boken består av en begreppsdiskussion och flertal fallstudier om olika lagar, som ofta behandlas från rättshistorisk synvinkel. Många observationer är skarpa och rättssociologiskt relevanta. Bokens svaghet är att materialet icke ges en tillräckligt djupgående teoretisk behandling.

3. Rätten i kriminalpolitiken. Norstedts. Lund 1983. 183 sidor.

Boken är närmast en användbar lärobok i kriminologi. Den originella forskningsinsatsen är ringa fast boken innehåller intressanta och iderika frågeställningar.

4. Kungamakt och kyrkojord del I och II. (manuskript 304 s)

Detta manuskript är det första utkastet till ett projekt med syfte att belysa bakgrunden till den kyrkliga egendomens tillkomst och utveckling i Sverige. Manuskriften är ett försök att studera kyrkans och statens relationer. Arbetet är emellertid först i sin början och dess rättssociologiska relevans är för läsaren därför än så länge oklar. Det är säkert nyttigt för en rättssociolog att känna till de nordiska samhällenas historiska utveckling, men i detta sammanhang kan manuskriptet knappast ses som en merit till en professortjänst i rättssociologi. Detta utesluter inte möjligheten att "Kungamakt och kyrkojord" i en senare fas kan utvecklas till ett spännande arbete om två centrala sociala institutioner, kyrkan och staten.

5. Artikel "Krono under allmän disposition" SVJT 1983:8. Denna artikel är närmast rättshistorisk utan någon nämnvärd rättssociologisk relevans.

6. Artikel "Några funderingar kring tillämpningen av JBP 70 a & med avseende på kyrklig jord av äldre ursprung. (SVJT 1985:5). Artikelns innehåll är tolkningsjuridisk och delvis rättshistorisk.

"De laglösa" är en doktorsavhandling av god kvalitet. Också andra publikationer är lovande. Johnny Kalderstam har redan hunnit framvisa både originalitet och skapande forskarförmåga. Kalderstam bevisar också pedagogisk kompetens. Flera av hans publikationer har använts som läroböcker och han själv har undervisat i rättssociologi sedan 1977.

Hans Gustav Klette
född den 4 maj 1930

Uddannelse

Studentexamen 1949

Jur kand-examen 1956

Fil kand-examen 1958

Efterprövning i fil kand-examen

Jur lic-examen i straffrätt i Lund 1966

Fil lic-examen i sociologi i Lund 1966

Jur dr-examen i straffrätt i Lund 1970

Fil dr-examen i allmän kriminologi i Stockholm 1972

Har förklarats professorskompetent i rättssociologi, Lund 1978, i kriminologi, Köpenhamn 1979, och i socialt arbete, Lund 1984.

Ansättelser

Tjänstgjort som assistent, forskarassistent, tf docent och tf professor samt meddelat undervisning vid Lunds universitet, socialhögskolan i Lund, socialhögskolan i Göteborg, universitetet i Stockholm.

Har tjänstgjort som åklagare, tingsnotarieaspirant, ledamot av hovrätt.

Har utnämnts till ordinarie universitetslektor i rättskunskap vid socialhögskolan i Göteborg 1967 och i Lund 1968 samt i straffrätt vid Lunds universitet 1980.

Oavlönad docent i kriminologi vid Lunds universitet 1973.

Har varit visiting professor vid Indiana University, USA, och Queen's University, Kanada, 1974, samt visiting scholar vid University College, Cardiff, 1977.

Har biträtt kommittén för utredning angående trafiknykterhetsbrott (SOU 1970:61) som expert och trafikmålskommittén med expertutredningar (SOU 1972:72), desuden forskarutbildningsutredningen (rekryteringsgruppen) (SOU 1977:63) som expert.

Studieresor till USA 1967, 1971, 1974, och 1977 med längre vistelser vid Center for the study of law and society, Berkeley, Kalifornien (bil.U),

till England 1964 med längre vistelse vid det kriminologiska institutet i

Cambridge,

till England 1977 med besök vid samtliga Socio-legal centers, samt till Australien och Nya Zeeland 1977.

Sedan 1971 innehavare av firman Klettes trafikbrottskonsult med verksamhet som försvarare i brottmål och ombud i förvaltningsmål.

1. Videnskabelig skicklighed ved egen forskning

Klettes faglige produktion omfatter 40 arbejder, der alle er indleveret.

I en vedlagt redegørelse for videnskabelig og pædagogisk virksomhed fra midten af 60'erne til 1986 har Klette placeret sin videnskabelig virksomhed i et program med overskriften rettens rolle i samfundsforandringen i det svenske samfund eller rettens relation til den økonomiske, politiske og sociale struktur. Først og fremmest har tre rettsociologiske problemstillinger været dyrkede:

1. Den legislative beslutningsproces, de faktorer der påvirker udformningen af lovgivningen.

2. Den administrative-judicielle beslutningsproces, de faktorer som påvirker administrative-retlige myndigheders adfærd og beslutninger.

3. Faktorer som påvirker samfundsborgernes adfærd samt spillet mellem de tre processer.

1.1. Arbejdsområder

Klettes arbejder kan deles i følgende hovedemner:

1.1.1. Den retlige regulering af trafiknykterhetsområdet

Hovedfeltet for Klettes forskning er lovgivningen om alkohol og trafik. Her

ligger en indsats over hele forskningskarrieren, som både omfatter indsamling af betydelige datamængder og praktisk arbejde inden for det studerede felt.

I alt 30 af de indleverede arbejder ligger inden for dette felt.

Forskningsprogrammet er fremlagt i licentiatarbejderne fra 1966 og den juridiske disputats fra 1970. (2 og 3). Den i de følgende år indsamlede empiri har tilvejebragt et fyldigt materiale til dækning af de i forskningsprogrammet opregnede hovedfaktorer i påvirkningsprocessen:

Lovgivningen og dens historie, myndighederna adfærd og holdning, den faktiske forekomst af spritkørsel, og opklaringen af en sådan kørsel, bilkørernes opfattelse af trafikovervågningen og opdagelsesrisikoen, deres indstilling til spritkørsel og dens retlige følger og de sociale konsekvenser af straf og kørekortsfratagelse, deres kendskab til og holdninger over for lovgivningen, om gruppenormer og gruppeadfærd.

Klette argumenterer for relevansen af det valgte studiefelt, der umiddelbart kan forekomme snævert, ved at henvise til, at såvel alkohol som trafik og kombinationen af dem udgør vigtige sociale problemområder i den vesterlandske kultur. Den retssociologiske betydning beror på, at området betragtes over en lang årrække illustrerer rettens moral-dannende funktion. Klette påstår, at lovgiveren skridt for skridt har lært svenskerne ikke at kombinere alkohol og trafik. Det er dog ikke på et sådant makroplan, man kan placere Klettes videnskabelige landvindinger. Det beror på, at hans empiri alene dækker et vist begrænset felt af samfundshelheden. Han har sammenfattet sin teoretiske forståelse i fremlæggelsen af sine aktuelle igangværende forskningsprojekter (23, 26, 28, 29, 30 og 40): Vi har aktører, der handler ud fra interesser, virkelighedsopfattelse og magtposition. De handler inden for samfundets strukturelle rammer, der sættes af de grundlæggende økonomiske forhold og det politiske

systems legale eller konstitutionelle struktur.

Dette er en åben overordnet angivelse af faktorer, som man skal tage i betragtning i sin forskning. Det afspejler sig også i Klettes disponering af stoffet i de tre igangværende arbejder: Politiets rolle i 1980 tallets svenske samfund, Kampen om vuxentvågen inom socialvård og psykiatrisk vård og Studiet af den legislative proces vedr. trafikonykterhet.

De to førstnævnte arbejder kommer vi tilbage til.

Det sidstnævnte projekt er en sammenfatning af resultaterne af hans videnskabelige hovedindsats, de mange års studium af lovgivning, administration og borgeradfærd. Det dækker perioden 1920 til 1986.

Det teoretiske udgangspunkt afspejler en udvikling i videnskabsteoretisk forståelse fra 50ernes logiske empirisme og positivisme til 80ernes forsøg på syntese mellem strukturalisme og hermeneutik. Det helhedssyn, der er den sidste tilgængelige ambition, kræver imidlertid en empiri ud over den, Klette har koncentreret sig om ud fra sit oprindelige videnskabsteoretiske ståsted. Han har koncentreret sig om traditionelt juridisk kriminologisk kildemateriale vedr. lovgivning, rets- og administrativ praksis og retsbevidsthedsundersøgelser. Der mangler reflexioner over dette problem. Hvordan skal man komme nærmere til en begribelse af *de forskellige faktors relative betydning* i det samspil, der forudsættes. Hvilke træk i samfundsudviklingen over mere end 60 år skal der redegøres for, hvis ændringer i de vælgte aktørers adfærd og samspil skal forstås?

1.1.2. Brottmålsprocessen

Den grundige behandling af overtræderens viden, normer og holdninger til retsvæsendet er fulgt op i en bog, der retter sig til en bredere offentlighed; Brotts-

målsprocessen, (som behandles generelt), ur den tiltaledes perspektiv.

Hovedformål er:

1. at undersøge om processen i forhold til tiltalte er udformet i overensstemmelse med grundlæggende vurderinger i det svenske samfund.
2. at stille reformforslag.

Klette har selv arbejdet i samtlige forskellige roller inden for processen, bortset fra tiltaltes, og bygger således på deltagende observation. Bogen indeholder en beskrivende del, en teoretisk del og en retspolitisk handlingsorienteret del.

1.1.3. Politiets rolle i samfundet

I 1973 publicerede Klette sammen med Cedermark et værk om politiets rolle og opgaver i forhold til almenheden og samfundet. Polis, myndighet-människa. Bogens første del er skrevet af Klette. Det er en lærebog, men henvender sig også til den interesserede offentlighed.

I det igangværende forskningsprojekt, Polisens roll i 1980talets svenska samhället (bil. 40), studeres politiets funktion med focus på den konflikt, som ligger i politiets beføjelser til at anvende tvang og vold, men samtidig med en forpligtelse til så vidt muligt at undgå det.

På baggrund af en beskrivelse af svenske forhold og international politiforskning fremsættes en række forslag til nærmere bestemmelse af politiets rolle for derved at bringe den i overensstemmelse med grundlæggende vurderinger eller overordnede mål for det svenske samfund. Arbejdet indeholder en præcisering af forfatterens teoretiske ramme med de deri indeholdte begreber.

1.1.4. Tvangsanbringelse af voksne

Den politiske eller legislative beslutningsproces er tillige studeret i et igang-

værende projekt: Kampen om vuxentvånget inom socialvård och psykiatrisk vård från 1967 till 1986. Målet er at undersøge, hvilke samfunds faktorer der påvirker form og indhold vedr. de grundlæggende regler om vård utan samtycke for voksne misbrugere inden for socialforsorg og psykiatrisk forsorg.

Projektets teoretiske udgangspunkt er det foran angivne: I forhold til det behandlede problemfelt kan der på samfundsplan angives en række aktører, hvis handling påvirkes af interesse, virkelighedsopfattelse og magt og begrænses af samfundsstrukturen.

Der søges svar på en række spørgsmål, der tjener til at give et billede af aktørerne, deres handlinger, interesser, virkelighedsopfattelse og magt.

Men som på området for forskning af trafikbrott ser det ikke ud til at samfundsstrukturens begrænsede og varierende betydning for aktørernes handlinger m m vil blive belyst gennem den empiri, der satser på.

1.2. Samlende om Hans Klettes videnskabelige skicklighet ved egen forskning

Klette behandler i sin faglige produktion væsentlige problemstillinger inden for retssociologien vedrørende lovgivningsprocessen, domstolsprocessen, politiadfærd og den almindelige retsbevidsthed. Han har tilvejebragt et omfattende og relevant empirisk materiale, og selv om det første studerede samfundsområde trafik og alkohol kan siges at være snævert, fremtræder det som en styrke i forfatterskabet, at det er dyrket så indgående og fra mange synsvinkler. I senere arbejder er der sket en udvidelse af feltet til andre empiriområder til belysning af fælles problemstillinger. Han dokumenterer indsigt i og evne for anvendelse af sociologiske metoder på retssociologiske problemstillinger. Svagheden i forfatterskabet er manglende brug af empirien til teoriudvikling. I

de senere arbejder er der gjort meget ud af at redegøre for en overordnet samfundsvidenskabelig teoriramme og en dertil hørende begrebsbestemmelse, men der er ikke arbejdet med en nærmere præcisering af naturen af sammenhængen mellem en analyse på makroplan og på aktørplan og af konsekvenser for datasøgningen af en makroteoretisk tilgang til problemforståelsen. De senere omfattende arbejder (29 og 30) fremtræder mest som materialsamlinger og arbejdspapirer.

2. Videnskabelig skicklighed vist gennem planlægning og ledelse af forskning

Flere af de projekter Klette har arbejdet med indebærer planlægning og ledning af forskning. Dette gælder ikke mindst arbejderne indenfor felterne trafik, alkohol og politiforskning. På grundlag af produktionen finder vi at Hans Klette viser skicklighed gennem planlægning af ledelse af forskning.

3. Pædagogisk skicklighed – anden formidlingsindsats

3.1. Vejledning og videnskabelig undervisning

Klette redegør for pædagogisk virksomhed ved undervisning og vejledning.

I perioden 1968-80 var Klette ordinar universitetslektor i retskundskab med undervisning hovedsagelig i juridiske discipliner, men delvis også i sociologi. Fra 1980 har han som tf professor ved Rättssociologiska institutionen i Lund undervist på forskellige niveauer mest på trebetygs- og doktorandnivo, og vejledet doktorander. Endvidere har han undervist i rettsociologi som gæstelærer ved universiteter i USA, Canada og England. Han underviser desuden på polishögskolan i politiforskning og po-

litivirksomhed. Klette har således omfattende erfaring med videnskabelig undervisning og vejledning af yngre forskere.

3.2. Læremidler

Klettes to bøger om politiet og om brottsmålsprocessen anvendes i universitetsundervisningen. Begge vidner om god pædagogisk fremstillingsevne.

Til vejledning og formidling må også regnes Klettes deltagelse i svensk udredningsarbejde og som expert i Euro-parådet og WHO.

Samlet må man bedømme Hans Klettes indsats som underviser og som formidler af forskningsresultater på anden måde som klare kvalifikationer for et professorat i rettsociologi.

4. Kompetence

På grundlag af en samlet vurdering af Hans Klettes forskningsindsats, pædagogiske og formidlende indsats, finder vi Hans Klette kompetent til å inneha professoratet i rettsociologi.

* * * * *

Dan Magnusson

født 8 juni 1941

Utbildning

1968 Filsofie licentiatexamen i rätts-sociologi

1979 Filsofie doktorsexamen i rätts-sociologi

Tjänstgöring

Innen tidsrommet 1964 til 1977: Tjänstgöring som forskningsassistent och forskarassistent vid Rättssociologiska seminariet och som kursansvarig,

- examinator och lärare i rättssociologi 20 poäng vid Kursverksamheten, Lunds universitet. Tjänstgöring som kursansvarig, examinator och lärare i rättssociologi 20 poeng vid Kursverksamheten, Stockholms universitet. Tjänstgöring som kursansvarig, examinator och lärare i rättssociologi vid Kursverksamheten, Göteborgs universitet
- 1974-80 Tjänstgöring som extern lektor i rättssociologi vid Institut for samfundsfag, Køpenhamns universitet
- 1975 Tjänstgöring som seminarieledare vid Kultursociologiska Institutionen, Køpenhamns universitet
- 1975 Anställd som utredare vid Nordiska ministerrådet
- 1976 Utredningskonsult vid konsumentverket
- 1977 Utredningskonsult vid riksrevisionsverket
- 1977 Expert i insynutredningen
- 1977-78 Konsult vid brottsförebyggande rådet
- 1978 Arvodestjänst i F 20 vid brottsförebyggande rådet. Deltidstjänstgöring 50%.
- 1979 Tf byråchef vid brottsförebyggande rådets utvecklingsenhet
- 1979- Avdelningsdirektör vid brottsförebyggande rådets forskningsenhet

Dan Magnusson har lämnat över 30 skriftliga arbeten för evaluering. En del av dem är ändå utredningar gjorda närmast för praktiska ändamål. Magnusson har också verkat som projektledare i flera utredningar, en del av dessa har varit sammannordiska.

Det första arbetet är licenciatavhandlingen från 1968. "Form och påverkan i organiserandet av slaktsdjursproducenter. En studie av två andelsslakteriföreningar" (148s). Frågeställningen är rättssociologisk: hur har rättsliga former använts vid organiserandet av produktionsverken på jordbrukets område. Arbetet är mångsidig. Författaren beskriver föreningarnas struktur, verksamhet och de juridiska formernas funktioner i två ekonomiska organisationsformer. Mag-

nussons licenciatavhandling är en bra rättssociologisk monograf.

Dan Magnusson har tillsammans med Lena Lindgren och Per Stjernquist skrivit en introduktionsbok till rättsociologin som heter "Sociala styrningsformer" (1971, 146s). Boken har en bra konstruktion och sättet att presentera social styrning som en av rättsociologins centrala paradigmer är både vetenskapligt och pedagogiskt meriterande.

Magnusson har fortsatt sin rättsociologiska forskningsverksamhet genom att studera lagstiftningen mot vattenföreningar. Temat är naturligtvis mycket aktuellt i samhällspolitiken. De två manuskript som har presenterats ger närmast intrycket av att vara delrapporter av en större insats, som ännu återstår. De nu presenterade manuskripten är rättssociologiskt relevanta.

Litteraturoversikten "Produktutveckling" (1976, 68s.) är baserad närmast på företagsekonomisk och marknadsföringslitteratur. "Nordiskt och övrigt internationellt test- och standardiseringsarbete på konsumentområdet" (74s. 1976) är en beskrivning utan egentliga samhällsvetenskapliga ambitioner. "Konsumentorganens deltagande i standardiseringsarbete" (manuskript 41s. 1980) fortsätter samma linje. Konsumentfrågan behandlas också i rapporterna "Harmonisering av åldersbestämmer för försäljning av vissa produkter till barn", en nordisk normjämförelse, i manuset "En modell för analys av insynsproblematiken" (26s. 1977) (tillsammans med Bengt Odelgard), i manuset "Lagstiftningen och förvaltnings-systemet på livsmedelsområdet (18s. 1977) och "Förslag till nordiskt notifikationssystemet beträffande produktsäkerhet (2 s. 1978). Till konsumentstudier kan grupperas också rapporten "Kriterier för riskvärdering", fast denna publikation kan ses som ett allmännare metodologiskt arbete (1983, 48s.).

Dan Magnusson har skrivit flera undersökningsrapporter om ekonomisk brottslighet som har publicerats i Brottsförebyggande rådets serie. Hans

doktorsavhandling är också från detta ämnesområde. Avhandlingen har två delar 1. "Konkurser och ekonomisk brottslighet; litteraturstudie och sammanfattning", (stencil, 53s.) och 2. "Konkurser och ekonomisk brottslighet", Brå-rapport 1978:1. (129s.) Dessa två arbeten har blivit accepterade som doktorsavhandling vid universitetet i Lund 1979.

Den teoretiska delen "en litteraturstudie och sammanfattning" är i sig en bra skriven kommenterande inledning till studier om ekonomisk brottslighet. Författaren tar fram några centrala internationella forskningstraditioner och försöker dessutom kartlägga det nordiska samhällsvetenskapet när det gäller forskning av ekonomisk brottslighet.

Andra delen av doktorsavhandlingen behandlar konkurser och ekonomisk brottslighet. Författaren typologiserar olika möjligheter till konkursbrott enligt svensk lagstiftning. Därtill studerar han empiriskt konkursfall både på företagsnivå och på nivån av individer berörda av konkurser. Konkurser är ett bra valt rättssociologiskt tema. Magnussons sätt att behandla problematiken visar, att även en betydligt mera omfattande behandling av ämnet hade kunnat bli fruktbar. I konkursen möter t ex civil- och straffrättsens moraliska grunder varandra på ett sätt som kunde leda till mycket spännande teoretiska frågeställningar.

Ekonomisk brottslighet har blivit Magnussons huvudsakliga forskningsintresse även efter disputerandet. Han har bl a publicerat en bok under titeln "Ekonomisk brottslighet i Sverige", Prisma Stockholm 1983. "Företagskonkurser och ekonomisk brottslighet" 1985, 135s. och "Ekonomisk brottslighet vid import och export" 1981, 124s. är exempel om omsorgsfullt gjorda empiriska rapporter. Senaste rapport om ekonomisk brottslighet är "Likvidationsmissbruk" (1986, 72s.). Samma tema behandlas också i ett antal mindre skrifter. Magnusson har under flera år haft ansvaret för temat ekonomisk

brottslighet i Brottsförebyggande rådets årliga lägesrapport om brottsutveckling i Sverige. Särskilt intressanta ur rätts-sociologisk synvinkel är beskrivningar om organisatoriska brottsmiljöer i utrikeshandeln och företagskonkurser.

Den praktiska kontrollintressen präglar i stor grad Magnussons publikationer om ekonomisk brottslighet. Ekonomisk brottslighet är ju relevant som ett rättssociologiskt forskningstema. Magnusson har ändå behandlat ekonomisk brottslighet närmast som ett kriminalpolitiskt problem i ett givet administrativt värdesystem. Om den i fråga varande tjänsten vore i kriminologi kunde Magnussons synsätt kanske ses i en någon annan belysning. Men ur den allmänna rättssociologins synvinkel skulle en mera teoretisk orientering och starkare anknytning till samhällets ekonomiska och sociala strukturer vara att föredra.

Utän tvekan kan konstateras, att Dan Magnusson hör till Nordens bästa experter på ekonomisk brottslighet som ett samhällsfenomen. Dan Magnusson har rättssociologiskt relevanta och även pedagogiskt goda publikationer.

II. Bedömmeskriterier

I ledigkunnngjørelsen for den stilling vi bedømmer søkerne til, heter det at Lunds universitet ledigforklarer "en ordinarie tjänst som *professor i rättssociologi*". Videre heter det at "Behörig till tjänst som professor är den som har den vetenskapliga och pedagogiska skicklighet, de kunskaper och erfarenheter och sådan förmåga i övrigt som behövs för att fullgöra tjänsten väl". Noen nærmere betenkning for stillingen er ikke gitt.

I vurderingen av søkerne har de sakkynndige lagt til grunn at en dokumentert beherskelse av allmenn sosiologisk teori og sosiologiske metoder er en forutsetning for professorkompetanse i retts-sociologi.

I den videre vurdering av søkerne

har de sakkyndige lagt følgende kriterier til grunn:

Evne til å anvende allmennsosiologisk teori til belysning av rettslige fenomen.

Evne til å anvende mer spesialisert rettsosiologisk teori til belysning av rettslige fenomen.

Evne til å anvende empiriske sosiologiske metoder til belysning av rettslige fenomen.

Evne til metodisk rettsosiologisk fornyelse.

Evne til teoretisk rettsosiologisk fornyelse.

Bredde i rettsosiologisk problemstillinger.

Dybde i rettsosiologisk penetrering av problemstillinger.

Planlegning og ledelse av forskning.

Pedagogisk dyktighet (skicklighet) vis gjennom veiledning av forskere, vitenskapelig undervisning eller utarbeiding av læremidler, samt even til å formidle internasjonale vitenskapelige ideer og erfaringer.

De første syv kriteriet er de sakkyndiges presisering av vitenskapelig dyktighet vist gjennom egen forskning, nevnt i Høgskoleforordningen 19 kap. 13§ nr 1. Det åttende og det niende kriterium er hentet fra samme lovtekst. De sakkyndige anser kriteriene 4–7 som særlig viktige, fordi de avspeiler grad av vitenskapelig originalitet.

III. Vurdering og konklusjon

På grunnlag av en samlet vurdering har de sakkyndige enstemmigt kommet ti at 3 av de 6 søkerne stiller klart foran de andre. De 3 søkerne som stiller klart foran er Balvig, Hetzler og Hydén.

De sakkyndige ønsker imidlertid å understreke at søkerne Kalderstam, Klette og Magnusson, som ikke når opp denne gang, også har rettsosiologiske fortjenster. Disse fortjenster fremgår av beskrivelsene av dem foran.

Det er videre de sakkyndiges en-

stemmige vurdering at de tre søkerne som er best kvalifisert, Balvig, Hetzler og Hydén, alle ligger høyt og dessuten meget likt kvalifikasjonsmessig, selv om deres forskning er innholdsmessig forskjellig. At de alle ligger høyt og likt har vi gitt uttrykk for ved i beskrivelsene av dem å vurdere alle tre som "klart" kompetente til å inneha professoratet i rettsosiologi.

Likheten i nivået til Balvig, Hetzler, Hydén gjør de sakkyndiges videre differensieringsoppgave vanskelig. Likevel må en differensiering foretas.

Det kan fastslås at de tre nevnte ansøgere er markant forskjellige forskertyper. Deres styrke og svage sider må plasseres forskjellig i forhold til de kriterier vi har oppregnet.

For Antoinette Hetzlers vedkommende er hendes styrke sider især knyttet til vores første 3–4 kriterier, og til de 9ende. Hun anskuer de rettlige fænomener hun iagttager i en almen sosiologisk referenceramme, hun bruker og utvikler en spesiell rettsosiologisk model, hun er en dyktig empiriker og hun har en betydelig evne til at inkorporere og formidle vanskelig tilgjengelige internasjonale sosiologisk og rettsfilosofiske forfatterskaber til den svenske arena. Hun er yderligere erfaren i planlægning og ledelse av forskning.

Det er på de viktige kriterier 5–7 at hennes svagere sider viser sig. Hendes svageste punkt er den mangelfulde indfrielse av hendes bredt oplagte program for rettsosiologisk forskning ud fra et fænomenologisk hermeneutisk paradigme, og en manglende detaljeringsgrad og dybdeboring med hensyn til hvordan det skulle kunne indfris empirisk og analytisk. Hendes konkrete udfoldelse af problemstillinger for hendes arbejder forbliver forholdsvis smal, og en egentlig teoretisk rettsosiologisk fornyelse tilvebringer hun ikke.

Vi finder på det grundlag at Antoinette Hetzler trods hendes betydelige kvalifikationer alligevel må plasseres efter Balvig og Hydén.

Søkerne Balvig og Hydén represen-

terer to meget forskjellige forskerprofiler. Kvalitativt rangerer de imidlertid meget likt – så likt at et kvalitativt skille mellom dem samlet sett blir temmelig kunstig.

Valget mellom Balvig og Hydén som innehaver av professoratet i retts-sosiologi må derfor bli et spørsmål om hvilken forskerprofil man ønsker.

Den kvalitative likhet mellom Balvig og Hydén fremgår av følgende vurdering av de to i forhold til de ni kriterier vi opererer med:

Når det gjelder det første kriterium – evne til å anvende allmenn sosiologisk teori til belysning av rettslige fenomen – rangerer Hydén foran Balvig. Hydén gjør dette blant annet på bakgrunn av doktorarbeidet, der han anvender allmen marxistisk teori på retten, men også i andre arbeider, for eksempel arbeider om forvaltning og arbeidsrett.

Når det gjelder det annet kriterium – evne til å anvende mer spesialisert retts sosiologisk teori til belysning av rettslige fenomen – stiller de to meget likt. De viser like stor – og høy – evne til å anvende til dels forskjellige spesifikt retts sosiologiske teoridannelser – Balvig for eksempel teoridannelser om sosial kontroll og stigma og Hydén teori om legalstrategier – og kvalitativt blir det kunstig å foreta noe skille mellom dem.

Når det gjelder det tredje kriterium – evne til å anvende empiriske sosiologiske metoder til belysning av rettslige fenomen – rangerer Balvig foran Hydén. Balvig gir rik dokumentasjon på evne til å anvende empiriske metoder, mens Hydéns produksjon i så måte er mer begrenset, selv om han har publisert noen gode mindre metodeartikler og vist evne til å anvende sosiologisk metodikk og teknikk i forbindelse med arbeidslivsforskningen.

Når det gjelder det fjerde kriterium – evne til metodisk retts sosiologisk fornyelse – stiller også Balvig foran Hydén. Forskjellen her er forholdsvis betydelig. Balvigs metodiske originalitet, som gir seg utslag i nydannende bruk

av sosialstatistiske opplysninger såvel som tradisjonelle forskningsteknikker som spørreskjema og intervjuer, er etter vår vurdering meget betydelig, klart mer betydelig enn hva vi finner hos Hydén.

Når det gjelder det femte kriterium – evne til teoretisk retts sosiologisk innovasjon – finner vi at de to søkerne stiller meget likt, selv om innholdet i deres teoretiske bidrag er meget forskjellig. Balvig viser særlig evne til gjennom empirisk forskning å stille interessante og sentrale teoretiske retts sosiologiske spørsmål. Hydén viser en særlig evne til det samme gjennom anvendelse av allmenn sosiologisk teori.

Når det gjelder det sjette kriterium – bredde i retts sosiologiske problemstillinger – finner vi at Hydén rangerer foran Balvig. Hydéns bredde i problemstillinger er usedvanlig stor. Han beveger seg fra allmenne retts sosiologiske problemstillinger av teoretisk art til teoretiske problemstillinger på delfelter. Balvigs bredde i problemstillinger er også betydelig – med interessen for fengsels-sosiologi, samfunnsformer som alternativ til rettssystemets virkemåte, osv – men ikke så stor. Hydén arbeider dessuten retts sosiologisk på flere rettsområder, mens Balvig stort sett arbeider på ett, det strafferettslige.

Når det gjelder det syvende kriterium – dybden i retts sosiologisk penetrering av problemstillinger – finner vi at de to stiller meget likt kvalitativt, men at de har forskjellig profil. Hydén borer meget dybt i sine overveiende teoretiske problemstillinger, og når på denne måten langt både i grundighet og originalitet. Balvig forfølger sine problemstillinger gjennom serier av til dels elegante empiriske arbeider. Kort sagt: De er høyt, og like høyt, kvalifisert, og forskjellige.

Når det gjelder åttende og det niende kriterium – evne til planlegging og ledelse av forskning og pedagogisk dyktighet – finner vi ikke å kunne sjeldne mellom de to. De er begge godt kvalifisert.

I en sum kan vi si følgende om de to beste søkerne til professoratet i rettsso-
siologi:

Balvig er en meget begavet rettso-
siolog, med særlige evner til å anvende
empirisk sosiologiske metoder i belys-
ningen av rettslige fenomen, stor meto-
disk retts sosiologisk fornyelsesevne, og
stor evne til ad empirisk vei å generere
teoretisk interessante problemstillinger.

Hydén er også en meget begavet
rettssosiolog, med særlige evner til å
anvende allmenn sosiologisk teori til
belysning av rettslige fenomen, stor
bredde i teoretiske problemstillinger, og
stor evne til ad teoretisk vei å generere
teoretisk interessante problemstillinger.

Kvalitativt er det meget vanskelig å
skille mellom de to.

Som nevnt må valget derfor treffes
på grunnlag av hvilken forskerprofil

man ønsker. Det er de sakkyndiges opp-
fattning at makrososiologiske og mak-
roteoretiske problemstillinger hittil har
vært forholdsvis svakt represtert i nor-
disk rettssosiologi, og trenger å bli styr-
ket. På dette grunnlag – og på dette
grunnlag alene – setter vi Hydén foran
Balvig. Vår rangering av de tre best
kvalifiserte søkere blir dermed:

1. Håkan Hydén
2. Flemming Balvig
3. Antoinette Hetzler

Thomas Mathiesen (sign)

Paavo Uusitalo (sign)

Agnete Weis Bentzon (sign)

(Odat. Ink. LU 1987-04-30)

